

NÉHÁNY SZÓ AZ 1890. ÉVI KÖLTSÉGVETÉSRŐL.

Az 1887. évi költségvetés jelzi azon új aera kezdetét pénzügyeink fejlődésében, melyben közéletünk minden faktora — okulva a közelmúlt kellemetlen tapasztalatain — pénzügyeink rendezését tüzi ki újból a magyar politika első czélja gyanánt. Ez időponttól fogva észlelhető ismét komoly, rendszeres, tervszerű törekvés a pénzügyi egyensúly felé, mely áthatja kormányzatunk egész szervezetét, rendet, szigort honosítva meg a kezelésben s következetesen ragaszkodva a takarékosághoz, szemben a társadalom mindig növekvő igényeivel.

Se komoly törekvés gyümölcse gyanánt konstatálható, hogy költségvetési hiányunk, mely

1887-re	22	millióra	volt előirányozva
1888-ra	18 ⁴	»	
1889-re	7 ³	»	
1890-re	0 ⁴	»	frtra apadt.

Ha pedig a hiányhoz számítjuk a törlesztési járadékot s az államjavak eladásából előirányzott összeget is, ugy a hiány

1887-re	38 ⁸
1888-ra	35 ⁸
1889-re	25 ⁴
1890-re	5 ⁴ frttal jelentkezik.

Pedig nagy akadályául szolgált a haladásnak katonai kiadásainknak a nemzetközi viszonyok által elkerülhetlenül szükségessé tett lényeges emelkedése is.

Nem akarok azon egészen rendkívüli kiadásokról beszélni, melyek ugy 87-ben mint 88-ban tetemes külön kölcsönöket tettek szükségessé, számításon kívül hagyom az ebből származott 2—3 milliónyi állandó kamattöbbletet, de

maguk a költségvetésbe beállított tételek a következő emelkedést mutatják:

	1887	1888	1889	1890
	millió forint			
közösügyi rendes szükséglet (netto)	22·0	21·8	23·0	23·3
honvédség rendes kiadása	8·3	8·5	9·8	10·7
honvédség átmeneti kiadása	0·2	0·2	2·2	4·4
rendkívüli közösügyi szükséglet ..	4·1	7·9	8·7	6·2
összesen	34·6	38·4	43·7	44·6
az 1887. összegnél több ..		3·8	9·1	10·0

Miután pedig összes állami kiadásaink ugyanez időszak alatt 344·8 millió frtről 355·6 millió frtra, vagyis 10·8 millió frttal emelkedtek, e szaporulat majdnem egész összegében a katonai kiadások terhére esik, összes többi kiadásainknál mindössze 0·8 millió frt. emelkedés mutatkozik. E körülményben, a takarékoság ezen szigorú megtartásában kell keresnünk az elért eredmények egyik főokát. Bevételeink fejlődtek, emelkedtek évről-évre, kisebb-nagyobb mértékben a múltban is s hogy oly csigaléptekkel közeledtünk csak az egyensúly felé, az első sorban annak tulajdonítandó, hogy a bevételekkel együtt engedték nőni a kiadásokat is. Ebben feküdt a baj forrása, ennek kellett véget vetni, s ennek visszatértét kell megakadályozni, ha az eredményt teljessé s állandóvá akarjuk tenni.

Vaskövetkezetességgel kell — csak az elkerülhetlenül szükséges kiadásokra szorítkozva — oda törekednünk, hogy kiadásaink az eddigi keretben mozogjanak, s lehetőleg visszautasítanunk főleg rendes kiadásaink minden emelkedését, ha csak az biztosan remélhető feleslegben nem talál fedezetet. Pénzügyi politikánk jóságának egyik főkritériuma az, mennyire volt képes ezen szigorú takarékoságot az életnek mindig fejlődő igényeivel szemben megvalósítani.

Hasonlítsuk össze ezen szempontból kiindulva az előttünk fekvő költségvetésnek rendes kiadásait a megelőző költségvetés kiadásaival.

Mielőtt ezt tennők, két tényezőre kell utalnunk, mely az összehasonlítást nehezzé teszi: ezek a regálemegváltás s a múlt évben keresztülvitt nagy konverzió.

Az első, kapcsolatban az italmérési adóval, a költségvetést a következőkben módosítja:

Mint bevétel szerepel az italmérési jövedék 12,500.000 frttal; mint kiadás:

1. a regaleváltság-összeg kamata ..	9,900.000 frt.
2. kezelési költség s átalány Horvátországnak	813.000 »
3. az államot illető regale-haszon elvesztése (mintegy)	800.000 » ¹⁾
4. a regalebér után fizetett tőkekamatadó s ált. jövedelmi pótagó elvesztése (mintegy)	1,400.000 »
összes kiadás	<u>12,913.000 frt.,</u>

vagyis e művelet mintegy 400.000 frttal rontja az 1890. költségvetés mérlegét.

Igaz ugyan, hogy itt sem az államot az őt illető regaleváltság után megillető jövedelem, sem a felveendő kölcsön törlesztési részlete nincs számításba véve, de e két tétel körülbelül kiegyenlíteni egymást.

A konverzió folytán mint új kiadás jelentkezik a két vasuti kölcsön .. .. . 16,076.480 frttal, mihez hozzáadotván a földtehermentesítés módosult összege .. .. . 8,912.913 frt.

lesz az összes kiadás .. .. . 24,989.393 frt.

1889-ben ellenben volt földtehermentesítés .. .. . 17,136.000 frt.

konverzió alá került vasuti kölcsönök .. .. . 21,138.000 »

összesen .. .. . 38,274.000 frt.,

vagyis mutatkozik 13,285.000 frt. megtakarítás, mivel szemben kimarad a bevételekből az 1889-re 13,097.440 frttal felvett törlesztési járadék.

A költségvetésből kiszámítható az is, hogyan oszlik meg e megtakarítás kamat, törlesztési részlet s egyéb költség között.

¹⁾ és pedig a pénzügyminiszterium által kezelt állami jószágoknál	600.000 frt.
az állami erdőknél	69.000 »
a ménesbirtokoknál	46.000 »
a földművelési miniszterium által kezelt egyéb birtokoknál	85.000 »
összesen	<u>800.000 frt.</u>

Volt ugyanis 1889-ben	kamat ezer	törlesztés forintokban	egyéb költség
a földtehermentesítésnél	8.653	8.437	46
az 1867 : XIII. t.-cz. alapján felvett vasuti kölcsönnél	4.441	1.371	35
az 1871 : XXXVII. t.-cz. alap- ján felvett gömöri iparvasuti köl- csönnél	325	155	2
az 1871 : XIV. t.-cz. alapján felvett 30 milliós kölcsönnél	1.232	1.141	3
az 1872 : XXXII. t.- cz. alapján felvett 54 milliós kölcsönnél	2.329	2.011	7
a keleti vasut I. és II. elsőbb- ségi kölcsönénél	4.070	102	15
a tiszai vasut elsőbbségi köl- csönénél	967	59	5
az első erdélyi vasut elsőbb- ségi és beruházási kölcsönénél	1.269	73	5
a báttaszék-zákányi vasut elsőbbségi és beruházási kölcsönénél	350	15	2
az alföld-fiumei vasut elsőbb- ségi és beruházási kölcsönénél	1.064	85	5
összesen	24.700	13.449	125
mig ellenben 1890-re elő- irányoztatik :			
a földtehermentesítésnél	8.063	798	52
a vasuti aranykölcsönnél	9.820	552	15
a vasuti ezüstkölcsönnél	5.373	300	18
összesen	23.256	1.650	85
mutatkozik tehát megtakarítás	1.444	11.799	40

Ha azonban figyelembe vesszük azon körülményt, hogy az aranyagio 1889-re 25, 1890-re pedig 20%-ra irányoztatott elő s ebből a kamatoknál 424.000, a tőketörlesztésnél 27.000 frt. oly költségkevesebbet származik, mely valódi megtakarításnak nem tekinthető, s ha ennél fogva ez összegeket fenti tételekből levonásba hozzuk, mutatkozik a konverzió gyümölcseül valódi megtakarítás a kamatoknál 1,020.000, a tőketörlesztésnél 11,772.000, a kezelési költségénél 40.000 frt., mihez még azon ma még ismeretlen, de remél-

hetőleg nem épen jelentéktelen összeg járuland, melylyel az állam a konverzióanalis művelet nyereségében particzipál.

Ezek előrebocsátása után lássuk, miként alakulnak a magyar állam 1890. évi rendes kiadásai, szemben az 1889-ik évvel?

Előirányoztatott összesen:

1889-re . . . . 330,657.000 frt.,

1890-re .. .. 330,824.000 frt. rendes kiadás,

vagyis összesen 167.000 frttal több és ha a fent előrebocsátottak alapján levonjuk a f. év kiadásaiból a regalemegváltás folytán jelentkező s az italmérési jövedék által fedezett 11,713.000 frt. új kiadást, ellenben hozzáadjuk azon 11,772.000 frtot, melylyel tőketörlesztésünk a konverzió folytán kevesbedett, akkor e többkiadás 226.000 frtban jelentkezik.

Sokkal nagyobb eltérést látunk, ha a kiadásokat természetök szerint csoportosítjuk, ekkor ugyanis az államadóságoknál (ideértve az ezzel rokon természetű vasuti kamatgaranciát is) 5,640.000 frt. megtakarítás, ellenben a katonai kiadásoknál 1,170.000, az állami üzemek és földbirtoknál 1,880.000, a szorosan állami igazgatási kiadásoknál (ideértve a nyugdíjakat is) 2,720.000 többkiadás mutatkozik.

I. Az államadóságoknál mutatkozó megtakarítás 3,840.000 frtra száll alá, ha figyelembe vesszük egyfelől azon körülményt, hogy a konverzió tárgyát képező kölcsönöknél a tőketörlesztés 11,700.000 frttal kevesebb mint volt tavaly, másfelől hogy az 1890. évet már a regalemegváltásból származó 9,900.000 frt. új teher is terheli, mely azonban a vele szemben álló új bevételi forrásban teljes fedezetét találván, államháztartásunk mérlegére káros befolyást nem gyakorol.

Az így megmaradó 3,800.000 frt. kamatnyereségből is 1,580.000 frt. az aranyagio leszállásából származik s így ephemer természetű; valódi, állandó nyereséget képez ellenben

1. a konverzióanal mutatkozó kamat- s költségmegtakarítás	1,060.000 ¹ frt.
2. a papíráradék kamatánál mutat- kozó kevesebbet	530.000 »
3. a 1889. évi hiány fedezésére 1889-re felvett kamatösszeg megtakari- tása	560.000 »
összesen	<hr/> 2,150.000 frt.,

mely tételek közül különösen e két utóbbit kell kiemelnünk, mint az utolsó évek pénzügyi politikája realitásának fényes bizonyítékát. Mert hiszen az e két czímen a mult évi előiránnyal szemben mutatkozó 1,090.000 frt. kamatmegtakarítás egyszerűen azt jelenti, hogy két év tényleges eredményei mintegy 20 millió frttal voltak az előiránnyal kedvezőbbek és 21,800.000 frt. névértékű papíráradékkal kevesebbet volt kénytelen a pénzügyi kormány értékesíteni, mint a mennyinek kibocsátására felhatalmaztatott.

II. A katonai rendes kiadásoknál mutatkozó 1,170.000 forint többkiadás legnagyobb része (900.000 frt.) a honvédségre esik s főleg azon körülményben leli magyarázatát, hogy a folyó évben megvalósított szervezeti reformok ez évnek csak egy része alatt érvényesítették pénzügyi hatásukat, míg az 1890. évben az általuk okozott költség-többlet a maga egész nagyságában jelentkezik.

III. Az üzemeknél mutatkozó költség-szaporulat helyesen csak a megfelelő bevételek figyelembe vételével ítélhető meg. Ez utóbbiak az utolsó évek kedvező eredményei alapján újból jelentékenyen nagyobb összeggel voltak előirányozhatók.

Kivételt csakis az állami birtokoknál találunk.

A pénzügyminiszterium kezelése alatt álló állami jószágoknál ugyanis a kiadás 160.000, a bevétel 1,080.000 frttal kevesebbre van előirányozva, mint volt 1889-re, s így a mérleg 920.000 frttal rosszabb. A bevételek csökkenéséből a regalemegváltás folytán eleső regalejövedelemre 550.000 frt. esik, 250.000 frt. pedig azon eljárás következménye, hogy az eddigi szokástól eltérőleg az 1890-ben eladandó birtokok jövedelméből ennyi átalányképen leütközött, mi csak az előirányzat szempontjából képez veszteséget, a tényleges eredménynél különbséget tenni nem fog, úgy, hogy az államjavak eladásából származó tényleges kevesebbet brutto 280.000 frt., netto 120.000 frt, vagyis 5 millió eladási tőke 2,4%-a.

A földművelési miniszterium kezelése alatt álló kincstári birtokok mérlege az 1889. évi előiránnyal szemben 5.000, a ménesbirtokoké 2.000, az állami erdőké 6.000 frt. javulást mutat, az összes javulás tehát 13.000 frt., ha azonban figyelembe vesszük, hogy 1889-ben a regalejövedelem mintegy 200.000 frtot képviselt, a tényleges javulás 213.000 frt.

A pénzügyminiszterium kezelése alatt álló összes, az

üzemekkel rokon természetű intézményeknél (bányászat, nyomda, hidak, lottó-, só- és dohányjövedék) a kiadások 280.000 frttal kisebbek, a bevételek 250.000 frttal nagyobbak, a mérleg 530.000 frttal javult.

A javulásból 340.000 frt. esik a dohányjövedékre, 70.000 frt. a só- és lottójövedékre, 47.000 frt. a bányászatra. Ez utóbbi 16,341.000 frt. kiadással s 16,417.000 frt. bevétellel irányoztatván elő, 76.000 frt. felesleget mutat, míg:

1885-re	125.000 frt. hiány,
1886-ra	61.000 » »
1887-re	226.000 » »
1888-re	21.000 » felesleg
1889-re	30.000 » »

volt előirányozva, a zárszámadások pedig:

1885-re	2,047.000 frt.
1886-ra	1,753.000 »
1887-re	248.000 » hiányt,
1888-ra	693.000 » felesleget tün-

tetnek fel.

Államháztartásunknak ezen beteg ága is fokozatos, örvendetes haladást tanusít, mi tulajdonítható ugyan jelentékeny részben a meghonosított helyesebb, takarékosabb kezelésnek is, de túlnyomó részben a vasipar fellendülésének köszönhető. A pénzügyi eredmény ugyanis következőleg oszlik meg a vasművekre s egyéb bányászati ágakra:

	z á r s z á m a d á s i e r e d m é n y :	
	a vasműveknél	egyéb ágaknál
1885-ben	— 1,265.000	— 882.000
1886-ban	— 1,357.000	— 396.000
1887-ben	— 391.000	+ 143.000
1888-ban	+ 595.000	+ 98.000

Épen ezért, ha el kell is az elért jelentékeny eredményeket minden elfogulatlan szemlélőnek ismernie, nem hunyhatunk szemet azon jelenség előtt, hogy a mai relative kedvező helyzet főleg a vasműveknél létező rendkívüli kedvező konjunkturáknak tulajdonítandó, s hogy ezekkel a vasművek mai jövedelme sem áll kellő arányban, miért is pénzügyi kormányzatunknak egész erélylyel oda kellene törekednie, hogy legalább a vasművek jövedelmezősége, pl. egy a köz-

gazdasági szempontokat kellőleg megóvó bérbeadás által fokoztassék s hosszabb időre biztosittassék.

Ugyancsak a vasipar fellendülése érvényesül a diósgyőri vasgyár s az államvasutak gépgyárának költségvetésénél is, bár a szakszerű és takarékos vezetés bizonyára elősegítette s jelentékenyen fokozta az elért eredményeket. E két üzem kiadásai 1889-ről 1890-re 622.000 frttal, bevételei 1,190.000 frttal emelkednek, mérlege 578.000 frttal javul, s 1,505.000 forint jövedelmet helyez kilátásba; a zárszámadásszerű eredmény:

1885-ben	817.000	frt.	1887-ben	740.000	frt.
1886-ban	670.000	»	1888-ban	1,504.000	»

tisztajövedelmet mutat ki.

A posta és távirdánál, a mutatkozó fokozatos fejlődésnek megfelelőn, a kiadások 106 ezer frttal, a bevételek 340.000 frttal emelkednek, a mérleg 234.000 frttal javul.

Az államvasutak kiadásainál mutatkozó 1 millió forint emelkedéssel 1,600.000 frt. több bevétel áll szemben s a tiszta jövedelem az 1889. évinél 600.000 frttal többre, 16,600.000 forintra irányoztatik elő, oly összegre, melyet ugy a 88, mint előreláthatólag a 89. évi eredmény is messze felülhalad. Közgazdasági fejlődésünk egyik döntő bizonyítéka, pénzügyi rendezésünk hatalmas faktora s az előrelátó és minden irányban megfelelő államférfiui vezetés impozáns diadala azon eredmény, mit a magyar államvasutaknál tapasztaltunk. Hasonlitsa össze bárki e vasut tariffa-politikáját most s néhány évvel ezelőtt, vegye számba, mit tett ez intézmény közgazdasági fejlődésünk s kivitelképességünk érdekében rövid néhány év alatt s a teljesített nagy szolgálatok áttekintése után bizonyára bámulva fogja tapasztalni, hogy ezek már is hozzák magára a vasutra nézve pénzügyi gyümölcsöket.

Legszembeszökőbben mutatkozik ez 1889-ben. A majdnem általános rossz termés következtében a gabonaszállítás lényeges visszaesést mutat s az államvasutak tiszta jövedelme ennek daczára megközelíti, talán eléri az 1888-ikit.

Összefoglalva a mondottakat, igaz ugyan, hogy az üzemek s ezekkel rokon természetű állami intézetek kiadásai összesen 1,880.000 frt. emelkedést mutatnak, de ez a bevételeknél mutatkozó 2,950.000 frt. emelkedés által van ellensúlyozva, úgy, hogy költségvetésünk ezen részének mérlege 1,070.000 frttal javult. Ha pedig figyelembe vesszük, mint

kivételes természetű körülményt, a 800.000 frtot képviselő regale-jövedelem elenyésztét, valamint azt is, hogy az állami javak bevételeinek előirányzatánál életbeléptetett helyesebb rendszer 250.000 frt. tisztán budgetszerű veszteséget okoz tavalylyal szemben, akkor a mérleg tényleg 2,120.000 frttal javult.

IV. A szorosan állami, igazgatási természetű kiadásoknál mutatkozó 2,720.000 frt. kiadás-többlet következőleg oszlik meg az egyes tárczák között:

1. A belügyminiszteriumnál 169.000 frt., miből azonban 44.000 frt. több bevétel levonatván, a mérleg tényleges romlása 125.000 frt., mi főleg a közegészségügyi és közbiztonsági szolgálat természetes fejlődésének tulajdonítandó.

2. A pénzügyminiszteriumnál 1,200.000 frt. többkiadás mutatkozik, miből azonban levonandó a) az italmérési jövedék kezelési költsége: 813.000 frt., mint új bevétel által fedezett új kiadás;

b) a szegedi kölcsönöknél mutatkozó 104.000 frt. kiadás, mely áthelyeztetett az átmenetiek közül a rendesek közé. Marad tényleges tehertöbblet 283.000 frt., mi az indirekt adók nagymérvű fokozásában s az ellenőrzési költségek ebből származó emelkedésében leli magyarázatát. Mutatkozik ugyanis kiadás-többlet:

a pénzügyérségnél	108.000 frt.
a fogyasztási adóknál	184.000 »
e két czímen összesen	<u>292.000 frt.</u>

A többi czímeknél mutatkozó eltérések egymást teljesen ellensúlyozzák.

3. A kereskedelemügyminiszterium többkiadása 96.000 frt., miből 24.000 frt. több-bevétel levonatván, a tényleges tehertöbblet 72.000 frt.

Többkiadás van (ha figyelemmel vagyunk azon rovatcserére, melynél fogva ipari és külkereskedelmi czélok rovatából néhány tétel a központi igazgatásba helyeztetett át) az

ipari czéloknaál	26.000 frt.
külkereskedelmi czéloknaál ..	<u>65.000 »</u>
e két czímen összesen	91.000 frt.,

a többi czímeknél végereményökben némi megtakarítás mutatkozik.

4. A földművelési miniszteriumnál a kiadások 240.000 frttal emelkednek, a bevételek 90.000 frttal csökkennek, a tehertöbblet 330.000 frt.

Ennek csekélyebb része esik (központi igazgatásnál, gazdasági tanintézeteknél, különböző gazdasági céloknál s viziműveknél) a szükségletek tényleges emelkedésére, túlnyomó részben az előirányzat nagyobb realitásának tulajdonítandó az s azon reményt ébreszti a bírálóban, hogy végre itt is vége leend a túlkiadásoknak s bevételi hiányoknak.

5. Az igazságügyi tárca többkiadása 229.000 frt., bevételi többlete 69.000 frt., tehertöbblet 164.000 frt.

Az erélyesebben folytatott kodifikációs munkálatok, a királyi tábla folyton növekvő munkaszükséglete s az újonnan szervezendő orvosi tanács jelentékeny személyszaporítást igényeltek s mintegy 80.000 frttal emelték a kiadásokat. Ezekhez jön az új fogházak szükséglete 25.000 forinttal s a budapesti törvénykezési palota felépítése folytán előállott költségtöbblet mintegy 50.000 frttal.

6. A vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnál 264.000 frt. többkiadással szemben a bevételek 52.000 frttal emelkednek, ezenkívül a rendes kiadások szaporodásából 80.000 frt. tisztán azon ténynek tulajdonítandó, hogy számos építkezési kölcsön évi járuléka áthelyezett az átmeneti kiadások közül a rendesek közé. A tényleges tehertöbblet tehát 132.000 frt.

Ebből a tanintézetek tényleges

tehertöbbletjére	103.000 frt.
vallási célokra	16.000 »
e két célra összesen	119.000 frt. esik.

7. A nyugdíjak ugy, mint általában az utóbbi években, most is 527.000 frttal emelkednek. Államháztartásunk oly növekedő terhét képezik ezek, melylyel mint jó ideig elkerülhetlen rendszeresen növekvő kiadással számolni kell.

Ha most fentiek alapján a tényleges tehertöbbletet vesszük számításba, akkor:

1. a belügyminiszteriumnál	125.000 frt.
2. a pénzügyminiszteriumnál	283.000 »
3. a kereskedelemügyi miniszteriumnál	72.000 »
4. a földművelési	330.000 »
5. az igazságügyi	164.000 »

6. a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnál	132.000	frt.
7. a nyugdíjaknál	527.000	»
összesen	1,633.000	frt.

tehertöbblet mutatkozik, miből

a közegészségügy és közbiztonságra	125.000	frt.
az indirekt adók ellenőrzésére	292.000	»
ipari s kereskedelmi célokra	91.000	»
a földművelési előirányzat realizálására mintegy	250.000	»
tanintézetekre	103.000	»

tehertöbblet esik.

Ez összeállításból azon következtetést vonhatjuk le, hogy ha jövőre is szorosán ragaszkodunk a takarékoság követelményeihez, de úgy, mint eddig számolunk a fejlődő élet mellőzhetlen szükségleteivel, állami kiadásaink ezen csoportjánál 1,500.000 frt. évenkénti tehertöbbletre számíthatunk.

Mindezek alapján minő képét alkothatjuk meg a jelennek s a közel jövőnek?

Költségvetésünk hiánya 400.000 frt., hozzáadva az állami javak eladásából előirányzott 5 millió forintot, 5,400.000 frt.

Ezzel szemben lényeges megtakarítás remélhető:

a) a szőlődézsma váltságánál, mely 1891-ben félig, 1892-ben egészen megtakarítható;

b) kedvező külpolitikai helyzet mellett a rendkívüli katonai kiadásoknál. A rendkívüli közösügyi kiadás még 1890-re is mintegy 2 millióval, a honvédség rendkívüli szükséglete 4 millióval nagyobb az 1887-et megelőzőt évek átlagánál. Igaz, hogy az 1890-re előirányzott kiadások legnagyobb része még a jövő évben ismétlődni fog, sőt a honvédségnél 1891-re még néhány százezer forint emelkedés várható, de — kedvező külügyi helyzet mellett — 1892-re már legalább 3 millió forint megtakarítás remélhető.

E 3 millió s a szőlődézsma váltságánál mutatkozó 2,367.000 frt. együtt fedezheti a folyó évi hiányt s az államjavak eladásából előirányzott összeget.

Igaz, hogy az üzemek s ezekkel rokon kiadások évről-évre emelkednek, de még inkább emelkednek ezek bevételei is, úgy, hogy — ha viszonyaink rosszabbra nem fordulnak — ezek tiszta jövedelménél évi 1,5—2 millió forint emelkedést,

vagyis annyit remélhetünk, mennyi a szorosan állami kiadások szabályszerű növekvését is fedezni képes.

Hátra van azonban, hogy megteremtsük azon nagy reformeszmék megvalósításának eszközeit, melyek felé kormány, parlament és társadalom oly erélyes törekvést árul el. Ha csak a valutarendezés, a közigazgatási és bírósági nagy reformok szükségletét tekintjük, ez bizonyosan nem lesz évi 10 millió forinttal sokra felvéve.

En nem kétlem, hogy bevételi forrásaink s kivált a szeszadó képesek e bevételi többlet előteremtésére, de pénzügyi politikát csak eredményekre szabad építeni, reményekre nem; a sürgetett reformok mit sem használnak, ha azok az alig helyreállított pénzügyi egyensúly megzavarásával lesznek megvalósítva. Ki e reformok által nem zajos pillanatnyi sikert, de közállapotaink tartós javítását óhajtja, arra kettős feladat vár: előkészíteni őket, de életbeléptetésökkel bevárni azon időpontot, melyben a szükséges pénzügyi eszközök tényleg rendelkezésre állanak, másfelől pedig siettetni azon pénzügyi helyzet bekövetkezését, melyben a reformok megvalósítására szükséges felesleggel tényleg rendelkezünk.

Ez utóbbi cél elérésének egyik leglényegesebb feltétele, hogy a mai relative jobb helyzet által ne hagyjuk magunkat könnyelműbb gazdálkodásra csábíttatni, de szigorú következetességgel ragaszkodjunk az 1887-ben inaugurált takarékosági politikához. Könnyű volt ez akkor, midőn pénzügyi helyzetünket túlsötéten látta s a takarékoság szükséges voltát érezte mindenki; erős elhatározást, türelmes kitartást s nem közönséges jellemerőt kívánó feladat ma, midőn éledni látjuk a korábbi időszak vérmes reményeit. Magyarország pénzügyei talán soha oly forduló ponton nem állottak, mint e perczen; néhány évi önmegtágadás biztosan elvezet a rendezett pénzügyi helyzet révpartjára, egy pillanatnyi gyengeség menthetetlenül visszavet oda, honnan oly súlyos áldozatok árán sikerült kibontakoznunk.

A magyar nemzetben s a magyar kormányban lesz annyi belátás, lesz annyi áldozatkészség, hogy ellen birjon állni a jelen kísértéseinek s a közelmúlt súlyos áldozatainak gyümölcsét megőrizze egy szebb, egy jobb jövő számára.